

AINEVALDKOND LOODUSAINED

Loodusõpetus

1. KLASS

Rõhuasetused/eesmärgid 1. klassis

- Lahendab õpitud ülesandeid koostöös õpetajaga (värvimis-, sobitus-, valikülesandeid jt).
- Keskendab õpetaja (täiskasvanu) suunamisel tähelepanu vaatlusobjektile.
- Orienteerub kodus, koolis ja kooliteel (täiskasvanute abil).
- Eristab õpitud taimi, loomi, linde ja loodusnähtusi, õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab neid 2–4-sõnalise lausega.
- Nimetab õpitud kodu- ja metslinde, taimi, nende kuuluvusrühma (piltide rühmitamine).
- Nimetab aastaaegu, nende järjestust ja aastaegadele iseloomulikke loodusnähtusi.

Õppesisu ja -tegevused	Õpitulemused
KOOL <ul style="list-style-type: none"> • orienteerumine koolimajas, kooliruumid; • kooli ümbrus, asukoht (maal/linnas); • koolitee: bussipeatus, liiklemine tänaval ja sõiduteel.	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab täiskasvanute abil liikuda oma koolimajas ja kooliümbruses.
SUVI <ul style="list-style-type: none"> • suvi kui aastaaeg; • looduse ilme/muutumine suvel; • inimeste riietus; • suvised tegevused.	<ul style="list-style-type: none"> • Teab õpitud aastaaja nimetust.
SÜGIS LINNAS JA MAAL <ul style="list-style-type: none"> • sügis kui aastaaeg; • sügisilmad; • riietus sügisel.	<ul style="list-style-type: none"> • Toob näiteid õpitud aastaajale iseloomulikest loodusnähtustest, kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega.

METS JA PARK SÜGISEL

- puude nimetused;
- puulehed ja okkad;
- puud sügisel, sügisvärvid;
- seened: söögi- ja mürgised seened.

AED JA PÕLD SÜGISEL

- puuviljad ja marjad: nimetused, kirjeldamine ja rühmitamine (värvus, suurus, kuju, maitse); nende kasutamine;
- köögiviljad aias ja põllul: nimetused, kirjeldamine ja rühmitamine (värvus, suurus, kuju, maitse); nende kasutamine.

LOOMAD JA LINNUD

Loom ja lind

- looma ja linna välisehitus (kehaosad; kehakate: karvad/suled; värvus).

Koduloomad

- kodulinnud ja -loomad: nimetused, välisehitus (kehaosad, kehakate, värvus) häälitsused, liikumine;
- tunnused: elukoht, inimene kui toitja ja hooldaja, kasulikkus inimesele.

Koduümbruse linnud.

- koduümbruse linnud: nimetused, välisehitus, liikumine;
- rändlinnud, nende lahkumine sügisel.

Metsloomad

- Metsloomad: nimetused, välisehitus, liikumine, elupaigad.

TALV

- talv kui aastaaeg;
- talveilmad, riietus;

- Tunneb ära (sh pildil) ning nimetab õpitud taimi ja vilju, seeni, õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab neid 2–4-sõnalise lausega.

- Rühmitab õpitud tunnuse alusel objekte/pilte etteantud kuuluvusrühma järgi.
- Nimetab õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel kuuluvusrühma (puud, seened, puuviljad, marjad, köögiviljad).

- Tunneb ära (sh pildil) ning nimetab õpitud loomi-linde; õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab neid 2–4- sõnalise lausega.
- Rühmitab õpitud tunnuse alusel pilte etteantud kuuluvusrühma järgi.
- Nimetab õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel kuuluvusrühma (loomad, linnud, metsloomad, koduloomad).

- Nimetab õpitud aastaaegu nende õiges järjestuses (vajadusel abivahendite toel).

- kodu- ja metsloomad talvel;
- loomade, lindude toitmine talvel;
- laste tegevused talvel;
- turvalisus (liikluses, veekogudel).

AEG

- päev ja öö: inimese ja loomade-lindude elutegevuse võrdlus.

KODU

- asukoht (maal/linnas);
- kodumaja, kodu ümbrus;
- erinevad ruumid kodus;
- esemed kodus (mööbel, toidunõud, jms).

VALGUS JA SOOJUS

- valgus- ja soojusallikad õues ja toas.

ASJAD

- esemete võrdlemine ja rühmitamine erinevatel alustel: värvus, suurus, kuju, raskus, temperatuur (külm, soe, kuum), pinna omadused (pehme- kõva, sile-kare jm);
- veest kergemad-raskemad esemed (ujub/vajub põhja).

KEVAD

- kevad kui aastaaeg;
- kevadilmad, riietus.

METS, PÕLD JA AED KEVADEL

- kevadine koduümbrus (loomad, linnud, putukad);
- koduloomade pojad ja nende nimetused;

- Toob näiteid õpitud aastaajale iseloomulikest loodusnähtustest, kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega.

- Orienteerub kodus, koolis ja kooliteel (täiskasvanute abil).
- Teab oma kodu asukohta (linnas/maal).

- Rühmitab esemeid/pilte etteantud kuuluvusrühma järgi.
- Nimetab õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel kuuluvusrühma.
- Rühmitab esemeid ühise tunnuse alusel, õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab esemete rühma 2–4-sõnalise lausega.

- Nimetab õpitud aastaaegu nende õiges järjestuses (vajadusel abivahendite toel).
- Toob näiteid õpitud aastaajale iseloomulikest loodusnähtustest, kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega.
- Tunneb ära (sh pildil) ning nimetab õpitud taimi ja loomi.

<ul style="list-style-type: none"> • puud kevadel; • kevadlilled aias, metsas ja niidul; • kevadtööd aias ja põllul; • tööriistad ja masinad. <p>AASTA</p> <ul style="list-style-type: none"> • aastaegade nimetused ja järjestus; • loodus erinevatel aastaegadel; • laste tegevused erinevatel aastaegadel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja küsimustele toetudes, kirjeldab neid 2–4-sõnalise lausega). • Rühmitab pilte (puud, lilled, loomad, linnud, metsloomad, koduloomad) etteantud kuuluvusrühma järgi. • Nimetab õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel kuuluvusrühma. • Nimetab õpitud aastaegu nende õiges järjestuses. • Toob näiteid õpitud aastaajale iseloomulikest loodusnähtustest, kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega.
<p><u>Õppekäigud</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Loodusprogrammides osalemine (muuseumid, RMK, KIK-projektid) 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab seostada õpitut praktilise eluga. • Teab tuntumaid rahvakombeid, rahvakalendri tähtpäevi.

2. KLASS

Rõhuasetused/eesmärgid 2. klassis

- Täidab tuttavaid verbaalselt esitatud ühe- ja kaheosalisi tööjuhiseid abiga.
- Nimetab, rühmitab kodukoha elusa ja eluta looduse objekte ja toob esile nende iseloomulikud tunnused (õpetaja abiga või küsisõnade toel).
- Võrdleb vaadeldavaid objekte 2–3 tajutava tunnuse põhjal (õpetaja suunamisel).
- Iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tugisõnadele toetudes).
- Keskendab õpetaja (täiskasvanu) suunamisel tähelepanu vaatlusobjektile.
- Teeb lihtsamaid loodusvaatlusi (õpetaja suunamisel).
- Iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tabeli alusel, tugisõnadele toetudes).

- Kirjeldab peamisi aasta jooksul toimuvaid rütmilisi muutusi elus ja eluta looduses.
- Loetleb õpitud taimede nimetusi ja nende kuuluvusrühma (juurviljad, puuviljad, köögiviljad, lilled, lehtpuud, okaspuud).
- Loetleb õpitud loomade/lindude nimetusi ja tunneb kuuluvusrühma (metsloomad, -linnud, koduloomad, -linnud, rändlinnud), nimetab mõningaid fakte nende elu kohta.
- Nimetab veekogusid, pinnavorme, puid, taimi, loomi.
- Kirjeldab 3–4 lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (pildile toetudes).
- Järjestab (abivahenditele toetudes) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega.

Õppesisu ja -tegevused	Õpitulemused
<p>AEG</p> <ul style="list-style-type: none"> • aastaegade ja nädalapäevade nimetused ning järjekord. <p>SÜGIS</p> <ul style="list-style-type: none"> • sügiskuu ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega; • ilm sügisel, sügise tunnused; • kodu- ja kooliümbrus (veekogud, pinnavormid jm). <p>TAIMED</p> <ul style="list-style-type: none"> • taimede välisehitus (juur, vars, leht, õis); • puud koduümbruses: lehtpuud ja okaspuud, välisehitus; lehed/okkad ja viljad/käbid (värvus, suurus, kuju, pinnaomadused); • puud aias: viljapuud ja puuviljad (värvus, suurus, kuju, maitse, raskus, pinnaomadused), saagikoristus; • põõsad aias: välisehitus; marjapõõsad ja marjad (värvus, suurus, kuju, maitse), saagikoristus; • rohttaimed aias ja põllul: lilled, umbrohud; • köögiviljad, juurviljad: söödavad taimeosad, saagikoristus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab aastaagu ja nädalapäevi nende õiges järjestuses. • Nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, taimi, loomi õpitu ulatuses (loodusvaatluse põhjal, õpetaja küsimuste toel). • Kirjeldab piltide põhjal 3–4-sõnalise lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel). • Järjestab (abivahendite toel) aastaegadele vastavaid kuid seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega. • Tunneb ära õpitud taimed, loomad-linnud ja nimetab need. • Nimetab nende kuuluvusrühma (õpetaja ja abivahendite toel). • Kirjeldab 3–4 (3–4-sõnaliste) lausetega taimede ja viljade, loomade- lindude õpitud tunnuseid (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil).

LOOMAD

- koduloomad (-linnud): välisehitus, elupaik, toit, hooldamine;
- koduloomade kasulikkus inimesele;
- lemmikloomad;
- loomapidamisega seotud vastutus.

TALV

- talvekuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega;
- ilm talvel, talve tunnused;
- kodu- ja kooliümbrus talvel (veekogud, pinnavormid jm).

LOOMAD

- metsloomad: välisehitus, elupaik, toit;
- metsloomad talvel: loomade kohastumine eluks talvel (talvevarud, talveuni);
- putukad: välisehitus, liikumine, putukad talvel;
- eestis talvituvad linnud(tihane, leevike): välisehitus, toit;
- lindude toitmine talvel.

KEVAD

- kevadkuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega;
- ilm kevadel, kevade tunnused;
- kodu- ja kooliümbrus kevadel (veekogud, pinnavormid jm).

ELUS JA ELUTA LOODUS

- paljunemine, kasvamine ja arenemine, toitumine.

- Nimetab mõningaid fakte loomade-lindude kohta (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil).

- Nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, taimi, loomi õpitu ulatuses (loodusvaatluse ja õpetaja küsimuste toel).
- Kirjeldab piltide põhjal 3–4 (3–5-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel).
- Järjestab (abivahenditele toetudes) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega.

- Tunneb ära õpitud taimed, loomad-linnud ja nimetab need.
- Nimetab nende kuuluvusrühma (õpetaja ja abivahendite toel).
- Kirjeldab 3–5-sõnaliste lausetega loomade-lindude õpitud tunnuseid (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil).
- Nimetab mõningaid fakte loomade-lindude kohta (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil).

- Nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, taimi, loomi õpitu ulatuses (loodusvaatluse ja õpetaja küsimuste toel).
- Kirjeldab piltide põhjal 3–4 (3–5-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel).
- Järjestab (abivahenditele toetudes) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega.

- Kirjeldab 4–5-sõnaliste lausetega muutusi elus ja eluta looduses (õpetaja küsimuste, seeriapiltide toel).

<ul style="list-style-type: none"> • loomad: sünn, kasvamine ja arenemine, toitumine (sh järglaste toitmine ja hoolitsemine); • taimed: kasvatamine seemnest, kasvamiseks vajalikud tingimused (valgus, soojus, vesi); • elus ja eluta objektide liikumisviisid (nt jookseb, lendab, ujub, roomab, sõidab, veereb, voolab); • elus- ja eluta loodus: loodusobjektide rühmitamine. <p>KEVAD TAIME- JA LOOMARIIGIS</p> <ul style="list-style-type: none"> • viljapuude ja marjapõõsaste lehtimine ja õitsemine; • kevadtööd aias ja põllul; • kevadlilled aias ja metsas; • kodu- ja metsloomad kevadel, rändlindude saabumine; <p>SUVI</p> <ul style="list-style-type: none"> • suvekuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega; • ilm suvel, suve tunnused; • kodu- ja kooliümbrus suvel (veekogud, pinnavormid jm). <p>AASTAAJAD</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuude nimetused aastaegade kaupa; • aastaegade tunnuste võrdlemine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ära õpitud taimed, loomad-linnud ja nimetab need. • Nimetab nende kuuluvusrühma (õpetaja ja abivahendite toel). • Nimetab, rühmitab kodukoha elusa ja eluta looduse objekte ja toob esile nende iseloomulikud tunnused (õpetaja abiga või küsisõnade toel). <ul style="list-style-type: none"> • Nimetab mõningaid fakte loomade-lindude kohta (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil). • Nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, taimi, loomi õpitu ulatuses (loodusvaatluse ja õpetaja küsimuste toel). • Kirjeldab peamisi aasta jooksul toimuvaid rütmilisi muutusi elus ja eluta looduses. • Kirjeldab piltide põhjal 3–4 (4–5-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel). • Järjestab (abivahendite toetuses) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega.
<p><u>Õppekäigud</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Loodusprogrammides osalemine (muuseumid, RMK, KIK-projektid) 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab seostada õpitud praktilise eluga. • Teab tuntumaid rahvakombeid, rahvakalendri tähtpäevi.

3. KLASS

Rõhuasetused/eesmärgid 3. klassis

- Kirjeldab vaadeldavaid objekte 3–5 lausega.
- Võrdleb vaadeldavaid objekte võrdlusplaani alusel (õpetaja suunamisel).
- Eristab ja nimetab õpitud taimi, loomi, linde nii looduses kui ka pildil; määratleb nende kuuluvusrühma.
- Kirjeldab õpitud loomade ja lindude välimust ja nende elutegevuse seost aastaajaga (kuni 5-sõnaliste lihtlausetega).
- Mõistab termomeetri näitu.
- Toob välja õpitud põhjuslikke seoseid looduses.
- Loetleb kuude nimetusi ja teab nende järgnevust.
- Nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid eluta looduses, taime- ja loomariigis, ilmastikus.
- Loetleb taimede kasvatamiseks vajalikke töid koduaias.
- Nimetab meie metsades kasvavaid leht- ja okaspuid ning nende mõningaid kasutusvõimalusi.

Õppesisu ja -tegevused	Õpitulemused
<p>AEG</p> <ul style="list-style-type: none"> • aasta: aastaajad ja nende järgnevus, tegevused erinevatel aastaegadel; • kalender (aasta, kuud): kuude nimetused ja nende järgnevus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega.	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab kuud ja seostab need aastaajaga, järjestab neid õpetaja abiga. • Kirjeldab õpetaja küsimuste toel aastaegadele omaseid tegevusi (näitvahendile toetudes).
<p>SÜGIS</p> <ul style="list-style-type: none"> • sügise algus (kalendri järgi), sügiskuud; • ilm sügisel, soe ja külm sügispäev; • sügise tunnused; • riietus ja tegevused;	<ul style="list-style-type: none"> • Teab sügiskuude nimetusi, järjestab antud aastaajale vastavad kuud. • Nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid. • Võrdleb ja kirjeldab ühe aastaaja erinevat ilma (näitvahendi ja tuginõnade toel).

- loodus hilissügisel, riietus ja tegevused.

LINNUD KODUÜMBRUSES

- rändlinnud;
- rändlindude kogunemine parvedesse ja äralend, rändlindude äralennu põhjused;
- ohud teekonnal;
- kahe linna võrdlemine (ränd- ja paigalind): välisehitus, toit.

TAIMED KODUÜMBRUSES

- leht- ja okaspuud, põõsad (vaarikas, sarapuu, paju) ja puhmad (mustikas, pohl): välisehitus, muutused aastaringselt, kasvukohad;
- tähtsus loomadele-lindudele ja inimestele.

Seened:

- toidu- ja mürgiseened;
- seente kasutamine toiduna.

Metsatööd:

- metsaraie, küttepuidu varumine, metsa istutamine.

Puidu kasutamine:

- mööbel, ehitusmaterjal, puidutooted, paber jms;
- paberjäätmete sorteerimine ja taaskasutamine.

Rohttaimed:

- taime osad: juur, vars, lehed, õis, vili;
- köögiviljad (sh juurviljad), lilled: välisehitus, kasutamine.

Aia- ja põllutööd

- (taimede kasvatamine ja hoolitsemine), tööriistad.

ILM

- tutvumine ilma tunnustega;
- ilmavaatlustabeli koostamine;

- Tunneb ära ja nimetab õpitud taimi, loomi, linde nii looduses kui ka pildil.
- Määratleb nende kuuluvusrühma (vajadusel abivahendeid kasutades).
- Selgitab õpetaja küsimuste toel õpitud põhjuslikke seoseid looduses.

- Nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid.
- Kirjeldab õpetaja küsimuste toel taimede kasvatamiseks vajalikke töid koduaias (toetudes näitvahendile).
- Eristab ja nimetab meie metsades kasvavaid leht- ja okaspuid ning toob näiteid nende kasutusvõimalustest.
- Näitab ja nimetab taimede osasid.

- Mõõdab temperatuuri ja kasutab saadud tulemusi nähtuste võrdlemisel.

- õhutemperatuur ja selle mõõtmine, termomeetri näidu lugemine ja märkimine; erinevad termomeetrid;
- pilvisus: pilvitu, vähene pilvisus, pilves;
- sademed: vihm, rahe, lumi;
- tuul: tuulevaikne, nõrk tuul, tugev tuul, torm.

TALV

- talve algus (kalendri järgi), talvekuud;
- vesi talvel: veekogude jäätumine ja jää sulamine, ohutusnõuded jääle minekul;
- erinevad talveilmad (lumi, tuisk, sula, lumeta talv jms): riietus, tegevused;
- õhutemperatuur talvel: temperatuuri mõõtmine, näitude lugemine termomeetrilt, märkimine vaatlustabelisse.

Koduümbrus talvel

- talvine koduümbrus (aed, põld, park, mets), lume tähtsus looduses;
- loomade valmistumine talveks: talvevarud, pesa ehitamine, karvavahetus (suve- ja talvekarv);
- erinevad loomad talvel;
- metsloomad (mäger, ilves): välisehitus, elupaik, eluviis, toit;
- Eestis talvituvad linnud (rasvatihane, leevike, hallvares, varblane, rähn): välisehitus, elupaik, toit;
- lindude toitmine talvel;
- loomade ja lindude jäljed lumel.

KODU

- kodupaik – osake Eestist, eesti keel;
- koduümbruse loodus;
- Eesti suuremad linnad (Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu);

- Teeb ilmavaatlusi (koostegevuses õpetajaga), kirjeldab ilma vaatlustabeli/pildi järgi (tugisõnade toel).
- Selgitab õpetaja küsimuste toel õpitud põhjuslikke seoseid looduses.

- Teab talvekuude nimetusi, järjestab õpitud aastaegadele vastavad kuud.
- Nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid.
- Kirjeldab ja võrdleb ühe aastaaja erinevat ilma (näitvahendi ja tugisõnade toel).
- Mõõdab temperatuuri, loeb ja märgib temperatuuri näidu, kasutab saadud tulemusi nähtuste võrdlemisel.

- Tunneb ära ja nimetab õpitud taimi, loomi, linde nii looduses kui ka pildil; määratleb nende kuuluvusrühma (vajadusel abivahendeid kasutades).
- Kirjeldab kuni 5-sõnaliste lihtlausetega õpitud loomade ja lindude välisehitust, toob õpetaja abiga näiteid aastaajalistest muutustest loomade ja lindude elutegevuses.
- Selgitab õpetaja küsimuste toel õpitud põhjuslikke seoseid looduses.
- Nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid.

- Teab ja nimetab Eesti pealinna.
- Kirjeldab koduümbruse loodust.

- Tallinn – Eesti pealinn.

KEVAD

- kevade algus (kalendri järgi), kevadkuud;
- kevade kolm perioodi (algus, keskpaik, lõpp): perioodide tunnused (sh ilm), riietus ja tegevused;
- õhutemperatuur öösel ja päeval, temperatuuride võrdlemine ja erinevuste/põhjuste selgitamine.

Kevad loomariigis:

- kevad loomariigis: karvavahetus; poegade süünd ja areng;
- rändlindude saabumine, pesitsemine, haudumine, hoolitsemine poegade eest;
- loomariigi mitmekesisus:
kalad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit, areng;
konnad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit, areng;
putukad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit, areng.

Kevad taimeriigis:

- köögiviljataimede seemnete vaatlus ja võrdlemine;
- seemnete külv;
- taime kasvamine, kasvamiseks vajalikud tingimused;
- kevadlilled (sh kevadel õitsevad sibullilled: tulp, nartsiss, märtsikelluke jm): välisehitus, kasvukohad;
- kevadtööd aias ja põllul.

SUVI

- suve algus (kalendri järgi), suvekuud;
- soe ja külm suvepäev: ilm, riietus ja tegevused;

- Teab kevadkuude nimetusi, järjestab õpitud aastaegadele vastavad kuud.
- Nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid.
- Kirjeldab ja võrdleb ühe aastaaja erinevat ilma (näitvahendi ja tugisõnade toel).
- Mõõdab temperatuuri, loeb ja märgib temperatuuri näidu, kasutab saadud tulemusi nähtuste võrdlemisel.
- Tunneb ära ja nimetab õpitud taimi, loomi, linde nii looduses kui ka pildil; määratleb nende kuuluvusrühma (vajadusel abivahendeid kasutades).
- Kirjeldab kuni 5-sõnaliste lihtlausetega õpitud loomade ja lindude välisehitust, toob õpetaja abiga näiteid aastaajalistest muutustest loomade ja lindude elutegevuses.
- Selgitab õpetaja küsimuste toel õpitud põhjuslikke seoseid looduses.
- Kirjeldab näitvahendite ja õpetaja küsimuste toel taimede kasvatamiseks vajalikke töid koduaias.
- Nimetab kuud ja seostab need aastaajaga; teab nende järgnevust.
- Nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid.

<ul style="list-style-type: none"> • aia- ja metsamarjad suvel. <p>AEG</p> <ul style="list-style-type: none"> • aasta (aastaajad, kuud, nädal, nädalapäevad): nimetused, järjekord, orienteerumine kalendris; • suvevaheaeg. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab ja võrdleb ühe aastaaja erinevat ilma (näitvahendi ja tugiõnade toel).
<p><u>Õppekäigud</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Loodusprogrammides osalemine (muuseumid, RMK, KIK-projektid) 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab seostada õpitud praktilise eluga. • Teab tuntumaid rahvakombeid, rahvakalendri tähtpäevi.

4. KLASS

Rõhuasetused/eesmärgid 4. klassis

- Viib iseseisvalt läbi lihtsamaid loodusvaatlusi ja täidab vastavat tabelit (juhendamisel).
- Võrdleb loodusobjekte ja -nähtusi võrdlusplaani alusel.
- Kirjeldab võrdlemise põhjal lihtlausetega kuni kolme objekti.
- Jälgib õpetaja suunamisel demonstratsioonkatsetes ja laboratoorsetes töödes toimuvat ja kirjeldab seda.
- Rühmitab õpitud taimi ja loomi erinevate tunnuste alusel.
- Teab looduse jagunemist elus ja eluta looduseks, nende omavahelist seost.
- Eristab kultuurtaimi ja toob näiteid.
- Nimetab kodukohas enamlevinud kultuurtaimede nimetusi ja nende kasvamise iseärasusi.
- Loetleb taimede eluks vajalikke tingimusi.
- Nimetab ja toob näiteid õhu, vee ja mulla peamistest omadustest.
- Nimetab vee ja õhu saastumise olulisi põhjusi ja saastumise vältimise/vähendamise võimalusi.

- Otsustab termomeetri näitude järgi, kas tegemist on vee/õhu soojenemise või jahtumisega.
- Selgitab aastaegadele iseloomulikke muutusi soojus- ja valgustingimustest lähtuvalt.
- Hindab õpetaja abiga kohaliku keskkonna seisundit.

Õppesisu ja -tegevused	Õpitulemused
<p>KODU</p> <ul style="list-style-type: none"> • linna- ja maakodu; • talu: hooned, maad (aed, põld, heinamaa, karjamaa, mets); • koduloomad, nende kasulikkus; • maatööd (põlluharimine, loomapidamine jms). <p>VESI</p> <ul style="list-style-type: none"> • vesi looduses, vee kasutamine igapäevaelus, tähtsus elusolenditele; • joogivee omadused, võrdlus sademete ja veekogu veega; • vee olekud (vesi, jää, veeaur) ja nende muutumine; • vee keemine, keemistemperatuur; • vee aurumine; • vee külmumine ja jää sulamine, sulamistemperatuur; • veekogud (tiik, jõgi, järv, meri) erinevatel aastaegadel, veega seotud ohud; • vee ringkäik looduses (veeaur, pilved, sademed, vesi veekogudes); • vee reostumine; • vee säästlik kasutamine kodus ja koolis. <p>ÕHK</p> <ul style="list-style-type: none"> • hapnik ja süsihappegaas õhu koostises (inimesed, loomad ja taimed hingavad sisse hapnikku, välja süsihappegaasi); • õhutemperatuur ja selle mõõtmine; 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et inimesed elavad erinevates elukeskkondades. • Võrdleb õpetaja abiga inimeste elu maal ja linnas. • Teab, miks peetakse koduloomi ja oskab nimetada nende vajadusi. <ul style="list-style-type: none"> • Teab, et vesi ja õhk kuuluvad eluta looduse hulka. • Teab puhta õhu ja puhta vee peamisi omadusi. • Otsustab termomeetri abil, kas tegemist on vee/õhu soojenemise või jahtumisega. • Toob õpetaja suunamisel näiteid, kuidas inimene oma tegevusega muudab õhu ja vee seisundit (kohaliku keskkonna näitel). <ul style="list-style-type: none"> • Toob õpetaja suunamisel näiteid, kuidas inimene oma tegevusega muudab õhu ja vee seisundit (kohaliku keskkonna näitel).

- õhu soojenemine, jahtumine;
- puhas ja saastunud õhk, puhta õhu tähtsus, õhu puhtuse tagamine ruumis.

VALGUS JA SOOJUS

- valgus- ja soojusallikad;
- valguse soojuse tähtsus elusolenditele;
- maa: esmane tutvumine maa mudeli ehk gloobusega;
- päev ja öö, nende vaheldumine;
- päikese teekond taevavõlvil erinevatel aastaegadel: soojustingimuste muutumine, öö ja päeva pikkus erinevatel aastaegadel (päikesetõus ja loojumine erinevatel kellaaegadel).

INIMENE

- Inimese välisehitus (kehaosad: kere, pea, kael, jäsemed (jalad, käed)).
- Selgroog.
- Keha mõõtmed: pikkuste võrdlemine silma järgi, pikkuste mõõtmine ja mõõtmistulemuste võrdlemine.
- Inimese kehatemperatuuri mõõtmine.

LOOMAD

- **selgroogsed loomad:** imetajad: välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine;
- linnud: välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine;

- Kirjeldab näitkatse toel öö ja päeva vaheldumist.
- Mõõdab ja märgib õhutemperatuuri erinevatel aastaegadel.
- Kirjeldab vaatlustabelile toetudes aastaajalisi temperatuuri muutusi (õpetaja suunamisel).
- Selgitab abivahendite toel aastaegadele iseloomulikke muutusi päikese näivast teekonnast lähtuvalt.

- Teab kehaosade nimetusi.
- Teab, miks inimesel on selgroog.

- Tunneb ära õpitud loomi piltide järgi ja looduses,
- Rühmitab õpitud loomi erinevate tunnuste alusel.
- Teab, et loomade hulka kuuluvad imetajad, linnud, kalad, konnad, maod, putukad, ämblikud, ussid.

- kalad: välisehitus, liikumine, elupaik (elab veekogus), areng, toitumine;
- kahepaiksed (konnad): välisehitus, liikumine, elupaik, areng, toitumine;
- roomajad (maod, sisalikud): välisehitus, liikumine, elupaik, areng, toitumine;
- **selgrootud loomad:** mitmekesisus ja elupaigad;
- **loomade elupaigad:** maismaa- ja veeloomad, veeloomade erinevus maismaaloomadest;
- **loomade mitmekesisus:** mullas elunevad loomad: mutt, vihmauss, nastik ja rästik;
- **loomade eluviis:** erinevate loomade eluviis (üksikult, karjadena, parvedena).

TAIMED

- taimede välisehitus (puu, põõsas, puhmas, rohttaim);
- erinevate taimede osade vaatlus, võrdlemine ja kirjeldamine;
- taime areng seemnest, arenguks vajalikud tingimused, seemnete levik (nt tuul, lind, inimene);
- mulla tähtsus taimedele;
- mullatööd aias ja põllul erinevatel aastaegadel (harimine, väetamine, seemnete külv, tõusmete eest hoolitsemine jms);
- kultuurtaimed ilu-, köögivilja- ja viljapuuaias, põllul: tundmine, nimetamine, kasvatamise otstarve;
- rohttaimed: üheaastased taimed (nt aedhernes, kõrvits) ja mitmeaastased taimed (nt tulp, maikelluke);
- teraviljad, teraviljade kasutamine;
- umbrohud, umbrohutõrje;
- taimede tähtsus inimestele ja loomadele;
- mürgised taimed (nt näsiniin, karuputk, maikelluke jt).

- Teab, et loomad kuuluvad eluslooduse hulka (hingavad, kasvavad, toituvad, paljunevad).

- Teab, et taimed kuuluvad elusa looduse hulka (hingavad, kasvavad, toituvad ja paljunevad).
- Teab, et muld kuulub eluta looduse hulka.
- Teab kodukohas enamlevinud kultuurtaimede ja umbrohtude nimetusi ning kasvamise iseärasusi.
- Toob näiteid mulla peamistest omadustest (õpetaja suunavate küsimuste abil).
- Tunneb ära ja rühmitab erinevate tunnuste alusel kodukoha levinumaid taimeliike.
- Teab taimede eluks vajalikke tingimusi. Kirjeldab katsete põhjal, kuidas erinevad tingimused (soojus, valgus, mulla niiskus) mõjutavad taimede elutegevust.

<p>SEENED</p> <ul style="list-style-type: none"> • kübaraga seened: välisehitus (kübar, jalg, seeneniidistik); • söögiseened ja mürgised seened. <p>ORGANISMIDE KOOSELU</p> <ul style="list-style-type: none"> • eri liiki organismide kooselu (sh parasiidid). 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ära ja nimetab õpitud söödavaid ja mürgiseid kübarseeni. • Nimetab piltide põhjal loodusobjektide omavahelisi seoseid. • Koostab õpetaja abiga lihtsamaid toiduahelaid. • Saab aru, et kõik taimed, seened ja loomad on vajalikud, et nad on osa loodusest ja neid peab kaitsma.
<p><u>Õppekäigud</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Loodusprogrammides osalemine (muuseumid, RMK, KIK-projektid) 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab seostada õpitut praktilise eluga. • Teab tuntumaid rahvakombeid, rahvakalendri tähtpäevi.

5. KLASS

Rõhuasetused/eesmärgid 5. klassis

- Nimetab kodukoha inimeste tegevusalasid, teenindusasutusi ja suuremaid ettevõtteid.
- Tunneb ära Eesti vabariigi sümbolika.
- Tunneb ära iseloomulike tunnuste järgi ja oskab nimetada kodukoha veekogusid, pinnavorme, asulaid.
- Orienteerub (liigub) kodukohas, juhatab vajadusel võõrale teed.
- Leiab kaardilt Eesti ja näitab kodukoha asukohta Eesti kaardil.
- Nimetab ja näitab kaardil põhiilmakaari.
- Tunneb ära ja nimetab kodukoha metsa, sood, põldu, veekogu, maavarasid.
- Eristab küla, alevit, linna; nimetab mõnd Eesti linna.

Õppesisu ja -tegevused	Õpitulemused
<p>Mõõtmine ja võrdlemine</p> <ul style="list-style-type: none"> tahked kehad ja vedelikud; kehade kaalumine; vedelike koguste ja temperatuuri mõõtmine; mõõtmistulemuste võrdlemine. 	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab tahkeid kehi ja vedelikke. Kaalub kehi (mõõtühikuks kg). Mõõdab vedelike kogust (liitrites) ja temperatuuri.
<p>Elus ja eluta loodus</p> <ul style="list-style-type: none"> elus- ja eluta looduse objektide tunnused; õpitud taime- ja loomarühmad. looduslike objektide rühmitamine piltide ja sõnasedelite abil. 	<ul style="list-style-type: none"> Rühmitab elus- ja eluta looduse objekte piltide ja sõnasedelite abil. Jaotab tuttavaid taimi ja loomi (nende pilte, sõnasedeleid) õpitud rühmadesse.
<p>Gloobus. Plaan ja kaart</p> <ul style="list-style-type: none"> maakera mudel – gloobus; leppemärgid sh leppevärvid gloobusel ja kaartidel; Eesti looduskaart; ilmakaared, suundade määramine Eesti kaardil; põhiilmakaarte määramine kompassi abil ning päikese järgi; pildi ja plaani/kaardi erinevus; klassi plaan ja kooliümbruse plaan; enda asukoha määramine plaanil; objektide äratundmine ja nende asukoha (teiste objektide suhtes) kirjeldamine plaanil. 	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb ära Eesti kaardil värvide järgi ära maismaa ja veekogud. Nimetab ja näitab kaardil (abivahendite toel) põhiilmakaari. Mõistab kompassi kasutamise vajadust. Leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte.
<p>Pinnavormid kodukohas</p> <ul style="list-style-type: none"> pinnavormid kooliümbruses (tasane maapind, künigas, nõgu, org): vaatlus ja mudeldamine; pinnavormide kujutamine Eesti kaardil. 	<ul style="list-style-type: none"> Eristab ja nimetab kooliümbruse pinnavorme.
<p>Inimene</p> <ul style="list-style-type: none"> inimese välisehitus; keha mõõtmed: mõõtmine, kaalumine; elundid ja elundkonnad; meeleelundid; tugi- ja liikumiselundid; hingamiselundid; vereringe; seedeelundid, erituseelundid, paljunemiselundid; närvisüsteem; 	<ul style="list-style-type: none"> Nimetab ja näitab joonisel/mudelil inimese elundkondade tähtsamaid elundeid. Kirjeldab joonise/mudeli põhjal (tugisõnade toel) inimese elundite ülesandeid-tegevusi.

<ul style="list-style-type: none"> • inimese põlvnemine. 	
<p>Organismide rühmad ja kooselu</p> <ul style="list-style-type: none"> • mets; metsa tähistamine kaardil; mets puuliikide järgi (okaspuu-, lehtpuu- ja segamets); elustik vastavat liiki metsas, toiduahelad; • koosluste võrdlus: mets-park, metspõld; • veekogu; veekogud kodukohas; veekogude tähistamine kaardil; vee-elustik kodukoha veekogus ja selle kaldal, toiduahelad; veetaimede ja -loomade erinevus maismaa organismidest; • soo; soo tähistamine Eesti kaardil; soo-elustik (taimed, selgroogsed loomad), toiduahelad; • turvas, selle kasutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ära ja rühmitab kodukoha levinumaid loomaliike. • Tunneb ära ja rühmitab kodukoha levinumaid taimeliike. • Nimetab kodukoha veekogusid. • Tunneb legendi abil kaardil ära metsa ja soo leppemärgi, veekogu leppevärvi. • Tunneb looduses/pildil ära kodukohale iseloomuliku looduskeskkonna (mets, soo, põld, veekogu), kirjeldab kava abil selle elustikku.
<p>Elekter</p> <ul style="list-style-type: none"> • elektri tootmine Eestis; elektri jõudmine elektrijaamast kasutajani; elektri kasutamine koolis ja kodus, elektriohutus; • vooluring: vooluallikas (patarei), elektripirn, juhtmed, lüliti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab piltide toel elektri kasutamise seotud õnnetusjuhtumeid ja nende ennetamise võimalusi (s.t mõistab põhjus-tagajärg seoseid).
<p>Kodukoht eesti vabariigis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti naabერიigid; • asulad: linn, alev, küla; • Eesti suuremad linnad, pealinn; • Eesti riiklik ja rahvuslik sümbolika; • kodukoht: asula määramine; asukoht pealinna ja suuremate linnade suhtes; • kodukoha sümbolika (lipp, vapp); • inimeste tegevus koduasulas: kultuuri- ja teenindusasutused, arstiabi ja päästeteenistus, suuremad ettevõtted ja nende toodang. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab küla, alevit, linna. • Nimetab ja näitab kaardil Eesti suuremaid linnasid. • Tunneb ära ja kirjeldab Eesti Vabariigi sümbolikat. • Teab, mis liiki asulas ta elab. • Näitab Eesti kaardil kodukoha asukohta, seostab selle ilmakaarega (nt Tartu asub Lõuna-Eestis). • Orienteerub (liigub) kodukohas, juhatab vajadusel võõrale teed. • Nimetab kodukoha inimeste tegevusalasid, teenindusasutusi ja suuremaid ettevõtteid.
<p>Maailmaruum ja planeet maa</p> <ul style="list-style-type: none"> • tähistaevas, taevakehad: täht (sh päike), komeet; 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb huvi maailmaruumi ehituse ja selle uurimisvõimaluste vastu; kirjeldab joonise põhjal

<ul style="list-style-type: none"> • maailmaruumi uurimine: pikksilm, binokkel, teleskoop, kosmoselaev; astronaut, astronoom; • Päike ja planeedid; • Maa kaaslane Kuu; • päikesesüsteemi väikekehad: asteroidid, meteoriidid; meteor; • võimalikud katastroofid; • Maa pöörlemine – öö ja päeva vaheldumine; Maa tiirlemine – aastaegade vaheldumine; • maakera siseehitus; • looduskatastroofid (vulkaanipursked, maavärinad, orkaanid, üleujutused), ohud inimese elule ja tegevusele. 	<p>(tugisõnade toel) Päikesesüsteemi ehitust; huvitub Maal toimuvatest loodusprotsessidest.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selgitab lambi ja gloobuse abil öö ja päeva vaheldumist.
<p>Õppekäigud</p> <ul style="list-style-type: none"> • Loodusprogrammides osalemine (muuseumid, RMK, KIK-projektid) • Kodukohaga tutvumine • Loodusvaatlused – aastaegade vaheldumine, linnud • Veekogud 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab seostada õpitud praktilise eluga. • Oskab märgata ümbritsevat loodust, aastaegade vaheldumisega seotud muutusi, neid kirjeldada. • Oskab nimetada levinumaid linnuliike. • Teab oma elukohta, oskab nimetada oma kodukoha vaatamisväärsusi. • Oskab nimetada erinevaid veekogusid.

6. KLASS

Rõhuasetused/eesmärgid 6. klassis

- Märkab oma ümbruses toimuvaid muutusi ja kirjeldab neid.
- Jälgib katseid ja sooritab neid õpetaja juhendamisel ise.
- Loeb lihtsaid plaane ja kaarte; koostab plaane (abiga).
- Tunneb ära pinnavormide kujutised füüsilisel kaardil, teab pinnavormide olulisi tunnuseid; eristab jõge, järve, merd, saart, poolsaart.
- Iseloomustab oma kodukoha looduskeskkonna objekte ja nähtusi (vajaduse korral abivahendeid kasutades).
- Eristab eluta ja elusa looduse objekte.

- Täidab ja kirjeldab õpetaja abiga õppejooniseid ja skeeme, mis võimaldavad mõista õppeinfos sisalduvaid seoseid (nt õppejoonis: vee ringkäik looduses).
- Teab põhi- ja vaheilmakaari; määrab kompassi abil põhiilmakaari (õpetaja juhendamisel).
- Teab õhu tähtsamaid omadusi; loeb, märgib ja mõõdab vee ning õhu temperatuuri.

Õppesisu ja -tegevused	Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> • mõõtmine ja võrdlemine; • elus- ja eluta looduse objektid, loodus- ja tehisobjektid kooli lähiümbruses; • objektide suuruste, objektide vaheliste kauguste mõõtmine ja võrdlemine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab lähiümbruses eluta ja elusa looduse objekte (6). • Iseloomustab oma kodukoha looduskeskkonna objekte ja nähtusi (vajaduse korral abivahendeid kasutades) (5).
<p>Plaan ja kaart</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti looduskaart: leppemärgid; ilmakaarte määramine kaardil/plaanil, õues kompassiga ja päikese järgi; • Eesti loodus- ja halduskaart: maakonnad ja maakonna keskused, asulad (linn, alev, küla); • kooliümbruse ja koduasula plaan: leppevärvid ja -märgid, lihtsate (mõõtkavata) plaanide täiendamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab õpitud leppemärkide tähendust plaanil ja kaardil. • Täiendab (abiga) lihtsaid plaane. • Nimetab ja näitab kaardil kodumaakonna ning naabermaakonnad. • Iseloomustab oma kodukoha looduskeskkonna objekte ja nähtusi (vajaduse korral abivahendeid kasutades). • Teab põhi- ja vaheilmakaari; määrab kompassi abil põhiilmakaari (õpetaja juhendamisel). • Määrab põhiilmakaari kaardil.
<p>Pinnavormid kodukohas</p> <ul style="list-style-type: none"> • pinnavormide (küngas, org, nõgu, mägi, tasandik, kõrgustik;) modelleerimine; • pinnavormide kujutamine kaardil; • inimese kujundatud pinnavormid kodukohas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab õpitud leppemärkide tähendust plaanil ja kaardil, täiendab lihtsaid plaane (abiga). • Tunneb näitvahenditel ära õpitud pinnavormid või nende kujutised. • Iseloomustab oma kodukoha pinnavorme (vajaduse korral abivahendeid kasutades).
<p>Muld elukeskkonnana</p> <ul style="list-style-type: none"> • mulla kirjeldamine, mulla koostis; • mullaelustik; • mulla tekkimine; 	<ul style="list-style-type: none"> • Märkab oma ümbruses toimuvaid muutusi ja kirjeldab neid. • Jälgib katseid ja sooritab neid õpetaja juhendamisel, ise kirjeldab ja võrdleb erinevaid mullaproove.

<ul style="list-style-type: none"> • mulla tähtsus taimedele (temperatuur, niiskus, viljakus) ja loomadele; • vee liikumine mullas; • inimtegevuse mõju mullale (mulla harimine, väetamine, maaparandustööd). 	<ul style="list-style-type: none"> • Näitab katsega, et mullas on õhku ja vett. • Eristab eluta ja elusa looduse objekte.
<p>Vesi kui aine</p> <ul style="list-style-type: none"> • vesi looduses; veekogud; • puhta vee omadused; • vesi kui lahusti; • looduslik vesi, mineraalvesi kui looduslik lahus; • vee olekud ja nende muutumine; • märgamine; • veetemperatuur ja selle muutumine (keemis-, külmumis-, jää sulamistemperatuur); • vee kasutamine; joogivesi; põhjavesi; • vee reostumine ja kaitse; • vee puhastamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab puhta vee omadusi, nimetab veekogusid (jõgi, järv, meri, allikas). • Kirjeldab vett erinevas olekus ja toob välja vee oleku muutumise tingimused. • Mõõdab vee temperatuuri, loeb ja märgib termomeetri näidu. • Teab vee keemis- ja jää sulamistemperatuuri. • Mõistab vee tähtsust inimese elus. • Jälgib katseid ja sooritab neid õpetaja juhendamisel, ise kirjeldab vee puhastamise katseid.
<p>vesi elukeskkonnana</p> <ul style="list-style-type: none"> • meri; • Läänemeri: rannajoon, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared; • Läänemere vee omadused; • mere, ranniku ja saarte elustik: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed; • jõgi ja selle osad; jõestik ja selle osad; • vee voolamine jões; kärestik, juga; veetaseme kõikumine jões; • Eesti suuremad jõed; • jõgi elukeskkonnana: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed; 	<ul style="list-style-type: none"> • Näitab kaardil (vajadusel abiga) ja nimetab Eesti suuremaid lahtesid, väinasid, saari, poolsaari, jõgesid ja järvi. • Iseloomustab õpitud veekogu kui elukeskkonda (vajaduse korral abivahendeid kasutades). • Koostab õpitud veekogule iseloomulikke toiduahelaid või -võrgustikke (vajadusel abiga). • Eristab eluta ja elusa looduse objekte.

<ul style="list-style-type: none"> • järv, järvevee omadused, veevahetus järvedes; • Eesti suuremad järved; • järv elukeskkonnana: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed. 	
<p>Õhk kui aine</p> <ul style="list-style-type: none"> • õhu koostis, õhu omadused; • õhutemperatuur ja selle mõõtmine, õhutemperatuuri ööpäevane muutumine; • õhu liikumine soojenedes; • õhu liikumine – tuul; tuule kasutamine inimtegevuses; • kuiv ja niiske õhk; • pilved ja sademed, ilmastikunähtused, veeringe; • õhu saastumine ja kaitse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab puhta õhu omadusi. • Kirjeldab pildi või skeemi järgi veeringet. • Mõõdab õhutemperatuuri, loeb ja märgib vaatlustabelisse termomeetri näidu. • Viib õpetaja juhendamisel läbi ilmavaatlusi, täidab vaatlustabelit. • Iseloomustab ilma (vaatlustabeli või kava abil).
<p>Õhk elukeskkonnana</p> <ul style="list-style-type: none"> • õhu kui elukeskkonna tähtsamad omadused; • organismide levimine õhu kaudu; • õhukeskkonda kasutavad loomad ja nende seosed teiste organismidega; • erinevate lendajate (linnud, nahkhiired, putukad) kohastumused. 	<ul style="list-style-type: none"> • Iseloomustab õhku kui elukeskkonda (vajaduse korral abivahendeid kasutades). • Koostab õhukeskkonnale iseloomulikke toiduahelaid või -võrgustikke (vajadusel abiga). • Eristab eluta ja elusa looduse objekte.
<p>Organismide rühmad ja kooselu</p> <ul style="list-style-type: none"> • taimed; õistaimede, okaspuude, sõnajalg- ja sammaltaimede eristamine: taimeosade nimetamine ja kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine; • mürgised taimed/taimeosad; • taimede eluks vajalikud tingimused; • taimede tähtsus looduses ja inimeste elus; • seemned: kübarseened; hallitusseened; seene ehitus (kübarseentel), elupaigad, eluks vajalikud tingimused, mürgisusega seotud ohud; 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab õpitud taimede välisehitust (vajaduse korral abivahendeid kasutades). • Toob näiteid taimede tähtsusest looduses ja inimeste elus. • Toob näiteid seente tähtsusest looduses ja inimeste elus. • Toob näiteid bakterite tähtsust looduses ja inimese elus. • Kirjeldab õpitud loomade välisehitust, liikumisviisi, toitumist ja kasvamist, seostab loomi nende elupaigaga. • Koostab organismide vaheliste suhete iseloomustamiseks toiduvõrgustikke (vajadusel abiga).

<ul style="list-style-type: none"> • sümbioos taimede ja seente vahel; kübar- ja hallitusseente tähtsus looduses ja inimeste elus; • bakterid: elupaigad, eluks vajalikud tingimused, tähtsus looduses ja inimeste elus; • loomad; selgroogsete ja selgrootute loomade eristamine: välisehituse kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine (välisehitus, liikumisviis, elupaik, toitumine, järglaste saamisviis ja nende eest hoolitsemine); • parasiidid loomadel ja inimestel; • organismide vaheliste suhete iseloomustamine lihtsamate toiduvõrgustike abil. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kava abil ühte taime- looma- või seeneliiki.
<p>Eesti loodusvarad</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse; • energiaallikatena kasutatavad loodusvarad; • Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine; kaevanduste ja karjäärade kasutamisega seotud keskkonnaprobleemid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eestis leiduvaid taastuvaid ja taastumatuid loodusvarasid ning toob nende kasutamise kohta näiteid. • Eristab graniiti, paekivi, põlevkivi, liiva, kruusa, savi ja turvast. • Näitab Eesti kaardil maavarade tähtsamaid leiukohti. • Põhjendab loodusvarade säästliku kasutamise vajalikkust, lähtudes seosest loodusvarad – tarbimine – jäätmed.
<p>Õppekäigud</p> <ul style="list-style-type: none"> • Loodusprogrammides osalemine (muuseumid, RMK, KIK-projektid) • Kodukohaga tutvumine • Loodusvaatlused – aastaegade vaheldumine, linnud • Veekogud • Tutvumine kooli ümbruse pinnavormidega 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab seostada õpitud praktilise eluga. • Oskab märgata ümbritsevat loodust, aastaegade vaheldumisega seotud muutusi, neid kirjeldada. • Oskab nimetada levinumaid linnuliike, tunneb paiga- ja rändlinde. • Teab, kuidas looduses toimib veeringe, mõistab puhta vee olulisust keskkonnanahoius. • Oskab nimetada erinevaid veekogusid ja selgitada nende tekkelugu. • Tunneb looduses levinumaid pinnavorme.

7. KLASS

Rõhuasetused/eesmärgid 7. klassis

- Kasutab õppetekste teabe kinnistamiseks, täpsustamiseks ja ülesannete täitmiseks.
- Kasutab teabe leidmiseks õpetaja abiga Eesti eri kaarte (füüsiline, administratiivne, loomastik/taimestik, kliima jne).
- Nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest.
- Teab, millest sõltuvad Eesti ilmastikutingimused.
- Põhjendab mulla ja selle kaitsmise vajadust.
- Nimetab Eesti peamisi põllumajandus- ja tööstusharusid ning valmistatavat toodangut.
- Kirjeldab keemiliste ainete mõju taimedele ja loomadele (väetamine, reostamine).
- Põhjendab loodusvarade säästliku kasutamise vajalikkust.

Õppesisu ja -tegevused	Õpitulemused
Eesti riik <ul style="list-style-type: none"> • Eesti asend Euroopas; Eesti suurus, piirid, naaberriigid; • rahvaarv ja rahvuslik koosseis; • rahvastiku paiknemine; • linnad ja maa-asulad; • riigi haldusjaotus.	<ul style="list-style-type: none"> • Näitab Euroopa kaardil Eestit ja Eesti naaberriike. • Iseloomustab Eestit (asend, naaberriigid, rahvastik jm) kaartidelt ja teatmeteosest leitud teabe põhjal.
Eesti ilmastik <ul style="list-style-type: none"> • ilm, ilmastik, kliima; • Eesti asendi mõju kliimale; • ilmaelemendid: õhutemperatuur, tuul, pilvisus, sademed; • ilmavaatlused ja ilma ennustamine; • ilma mõju inimtegevusele; • äärmuslikud ilmaolud Eestis; • fenoloogiline kalender	<ul style="list-style-type: none"> • Teab Eesti asendi mõju kliimale. • Teab ilmakaardi leppemärkide tähendusi. • Võrdleb ilmakaardi järgi ilma (temperatuur, tuule suund, kiirus, pilvisus ja sademed) Eesti erinevates osades.

<p>Eesti pinnamood</p> <ul style="list-style-type: none"> • kodukoha ja Eesti pinnavormid ning pinnamood; • suuremad kõrgustikud, tasandikud ja madalikud, Põhja-Eesti paekallas; • mandrijää osa pinnamoe kujunemises. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kaardi järgi oma kodumaakonna ja Eesti pinnamoodi, nimetades ning näidates pinnavorme kaardil.
<p>Eesti loodusvarad</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse; • energiaallikadena kasutatavad loodusvarad; • Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine; • kaevanduste ja karjäärade kasutamisega seotud keskkonnaprobleemid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eestis leiduvaid taastuvaid ja taastumatuid loodusvarasid ning toob nende kasutamise kohta näiteid. • Eristab graniiti, paekivi, põlevkivi, liiva, kruusa, savi ja turvast. • Näitab Eesti kaardil maavarade tähtsamaid leiukohti. • Põhjustab loodusvarade säästliku kasutamise vajalikkust, lähtudes seosest loodusvarad – tarbimine – jäätmed.
<p>Eesti majandus</p> <ul style="list-style-type: none"> • peamised majandusharud Eestis (nt põllumajandus ja toiduainetetööstus, tööstus, teenindus, transport) ja vastavate majandusharudega seotud tegevused; • tuntumad tööstus- ja teenindusettevõtted kodumaakonnas/ -asulas: asukoht, tegevusalad, ametid, toodang või teenus(ed); • tuntumad tööstus- ja teenindusettevõtted Eestis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab oma kodukoha suuremaid tööstus- ja teenindusettevõtteid, nende tegevusalasid.
<p>Selgroogsed loomad Eestis</p> <ul style="list-style-type: none"> • loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks; selgroogsete loomade rühmad; • selgroogsete loomade peamised meeleorganid orienteerumiseks elukeskkonnas; juhtivate meelte sõltuvus loomade eluviisist; • selgroogsete loomade seedeelundkonna eripära sõltuvalt toidust: hammaste ehitus, soolestiku pikkus ja toidu seedimise aeg; • selgroogsete loomade erinevate rühmade hingamiseldite ehituse ja talitluse mitmekesisus: lõpused vees, kopsud õhkkeskkonnas elavatel organismidel, naha kaudu hingamine; 	<ul style="list-style-type: none"> • Toob näiteid erinevates elupaikades elavatest loomadest. • Toob näiteid selgroogsete loomade erinevate meelte tähtsusest sõltuvalt nende elupaigast ja –viisist. • Toob näiteid selgroogsete loomade hingamiseldite ehituse mitmekesisusest. • Võrdleb kava ja näitvahendite toel selgroogsete loomade paljunemise ja arengu eripära.

<ul style="list-style-type: none"> • püsi- ja kõigusoojaste loomade kehatemperatuuri muutused; • paljunemine, looteline areng, sünnitus ja lootejärgne areng; • järglaste eest hoolitsemine (toitmine, kaitsmine, õpetamine) erinevatel selgroogsetel loomadel. 	
<p>Läänemeri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Läänemere asend ja ümbritsevad riigid, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared; Läänemere rannik; Läänemere mõju ilmastikule; • keskkonnatingimused Läänemeres; • Läänemeri kui elukooslus; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus; • mere mõju inimtegevusele ja rannaasustuse kujunemisele; • Läänemere reostumine ja kaitse; • loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Näitab kaardil Läänemere-äärseid riike ning suuremaid lahtesid, väinu, saari ja poolsaari (vajadusel abivahenditele toetudes). • Koostab Läänemerele iseloomulikke toiduahelaid ja -võrgustikke (vajadusel abivahenditele toetudes). • Iseloomustab Läänemere-äärset asustust ja inimtegevust õpitud piirkonna näitel (kava toel). • Kirjeldab keemiliste ainete mõju taimedele ja loomadele (väetamine, reostamine). • Selgitab Läänemere tähtsust ja kaitse vajadust.
<p>Jões ja järved</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti suuremad jõed ja järved; • jõgi ja järv kui elukooslused; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus; • jõgede ja järvede tähtsus, kasutamine ning kaitse; • kalakasvatus; • loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest. • Koostab jõele/järvele iseloomulikke toiduahelaid ja -võrgustikke (vajadusel abivahenditele toetudes). • Kirjeldab inimtegevuse negatiivset mõju taimedele ja loomadele (reostamine) - selgitab jõgede ning järvede tähtsust ja kaitse vajadust.
<p>Aed</p> <ul style="list-style-type: none"> • aed kui kooslus: köögiviljaaed, puuvilja- ja marjaaed, iluaed; • aiavilja, kompost; • elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus; • bioloogiline ja keemiline tõrje aias; • toataimed. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest. • Põhjustab mulla ja selle kaitsmise vajadust. • Kirjeldab keemiliste ainete mõju taimedele ja loomadele (väetamine, reostamine).
<p>Põld</p> <ul style="list-style-type: none"> • põld kui kooslus; • peamised Eestis kasvatatavad põllukultuurid; 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest.

<ul style="list-style-type: none"> • elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus; • väetamine ja keemiline tõrje põllul (vajalikkus, ohud); • mahepõllundus; • inimtegevuse mõju mullale, mulla reostumine ja hävimine, mulla kaitse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Põhjustab mulla ja selle kaitsmise vajadust. • Kirjeldab keemiliste ainete mõju taimedele ja loomadele (väetamine, reostamine).
<p>Niit</p> <ul style="list-style-type: none"> • niit kui Eesti liigirikkaim kooslus; • looduslikud ja inimtekkelised niidud; • elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest. • Koostab niidu kooslust iseloomustavaid toiduahelaid (vajadusel abivahenditele toetudes).
<p>Mets, Eesti metsad</p> <ul style="list-style-type: none"> • nõmme-, palu-, laane- ja salumets; • mets kui elukooslus; • Eesti metsade peamised puuliigid; • elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus; • loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid; • metsade tähtsus ja kasutamine; • metsade kaitse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Võrdleb pildi järgi erinevaid metsaliike. • Teab Eesti metsade peamisi puuliike. • Selgitab metsade tähtsust ja kaitse vajadust. • Koostab metsakooslust iseloomustavaid toiduahelaid (vajadusel abivahenditele toetudes). • Nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest.
<p>Soo</p> <ul style="list-style-type: none"> • soode paiknemine ja teke; • madal soo ja raba; • elutingimused soos, soode elustik; • elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus; • soode tähtsus, turba kasutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Iseloomustab kaardi järgi soode paiknemist Eestis ja oma kodumaakonnas. • Koostab soo kooslust iseloomustavaid toiduahelaid (vajadusel abivahenditele toetudes). • Selgitab soode tähtsust ja kaitse vajadust.
<p>Loodus- ja keskkonnakaitse Eestis</p> <ul style="list-style-type: none"> • inimese mõju keskkonnale; • looduskaitse Eestis: eri tasandid, kaitsealused objektid ja kaitsealad; • bioloogilise mitmekesisuse kaitse; • kodukoha looduskeskkonna muutumine inimtegevuse tagajärjel; 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab inimtegevuse (tööstus, transport, olme) tagajärjel tekkinud saasteainete negatiivset mõju loodusele. • Põhjustab loodusvarade säästliku kasutamise vajalikkust. • Selgitab looduskaitse vajalikkust, toob näiteid kaitsealade, kaitsealuste liikide ja üksikobjektide kohta.

<ul style="list-style-type: none"> • jäätmekäitlus; • säästev tarbimine (sh individuaalne loodussäästlik käitumine). 	<ul style="list-style-type: none"> • Iseloomustab kaardi järgi kaitsealade paiknemist Eestis, sh oma kodukohas. • Selgitab keskkonnakaitse vajalikkust. • Põhjustab olmeprügi sortimise ja töötlemise vajadust ning sordib olmeprügi.
<p>Õppekäigud</p> <ul style="list-style-type: none"> • Loodusprogrammides osalemine (muuseumid, RMK, KIK-projektid) • Kooli ümbruse keskkonna eripärade ja pinnavormidega tutvumine • Loodusvaatlused – aastaegade vaheldumine, lindude jälgimine linnumajas ja kooli ümbruses. • Tehiskeskkonna mõju jälgimine loodusele kooli ümbruses. • Veekogud 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab seostada õpitud praktilise eluga. • Oskab märgata ümbritsevat loodust, aastaegade vaheldumisega seotud muutusi, neid kirjeldada. • Oskab nimetada levinumaid linnuliike, tunneb paiga- ja rändlinde. • Teab, kuidas looduses toimib veeringe, mõistab puhta vee olulisust keskkonnahoius. • Oskab nimetada erinevaid veekogusid ja selgitada nende tekkelugu. • Märkab ja teab tehiskeskkonna mõju elusloodusele.

8. KLASS

Rõhuasetused/eesmärgid 8. klassis

- Leiab teavet kaartidelt ja atlastest; näitab kaardil ja nimetab ning kannab õpitud objektid/piirkonnad kontuurkaardile.
- Iseloomustab kaardi abil loodusvööndite paiknemist, nimetab piirkonnale iseloomulikke taimi ja loomi, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele.
- Rühmitab elusorganisme erinevatel alustel, toob näiteid erinevate organismide omavahelistest seostest looduses.
- Eristab õpitud aineid/materjale ja kirjeldab nende omadusi; toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus.
- Viib läbi mõõtmisi, teisendab mõõtühikuid (õpitu piires).
- Nimetab eriliigilisi valgusallikaid ja selgitab nende olulisi tunnuseid.
- Kirjeldab joonise põhjal päikesesüsteemi ehitust.

- Mõistab, milliseid ohtusid kätkeb kiire liikumine.
- Kirjeldab kehade vastastikust mõju ja jõudude rakendumist ning toob nende kohta näiteid igapäevaelust.

Õppesisu ja -tegevused	Õpitulemused
<p>Mõõtmine ja hindamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • kehade suuruse (pikkuse, laiuse, paksuse jne) ja nende vaheliste kauguste hindamine; • mõõtmine eri viisidel (käega seotud mõõtühikute, sammude jms ja mõõteriistade abil); • mõõtühikute teisendamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viib läbi mõõtmisi, teisendab pikkusühikuid: km, m, cm, mm suuremast väiksemaks ja vastupidi. • Hindab kehade mõõtmeid ja vahemaid.
<p>Ained ja segud</p> <ul style="list-style-type: none"> • ained ja materjalid, nende omadused; ainete koosnemine osakekestest; • liht- ja liitained (nt vesinik, hapnik, süsinik, vesi, süsihappegaas) ning nende sümbolid; • keemiline reaktsioon – uute ainete tekkeprotsess; • puhas aine; ainete segu; • segud ja lahused: õhk kui segu, segunevad ja mittesegunevad vedelikud; • happed, alused ja soolad igapäevaelus, nende ohutu ja keskkonnasäästlik kasutamine; • looduslikud happelised ained, happelihmad. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab õpitud ainete/materjalide omadusi; toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus. • Kirjeldab lahuse valmistamist. • Toob näiteid tuntumate hapete, aluste ja soolade kasutamisest igapäevaelust. • Toob näiteid igapäevaelus (nt toiduvalmistamisel) kasutatavatest puhastest ainetest ja segudest.
<p>Liikumine ja jõud</p> <ul style="list-style-type: none"> • mehaaniline liikumine; • ühtlane ja mitteühtlane liikumine; • trajektoor; • taevakehade liikumine: pöörlemine, tiirlemine; • teepikkuse ja aja mõõtmine; mõõtühikute teisendamine; • kiiruse mõõtmine ja arvutamine; • jõud ja kehade liikumine, jõu mõõtmine; • liikumine ja jõud looduses ja tehnikas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viib läbi mõõtmisi, teisendab mõõtühikuid (õpitu piires). • Mõistab, milliseid ohtusid kätkeb kiire liikumine. • Mõõdab keha poolt läbitud teepikkust ja liikumise aega. • Nimetab kiiruse mõõteriista; teisendab õpetaja abiga kiiruse ühikuid (km/h → m/s). • Kirjeldab öö ja päeva vaheldumise katset ja seostab katset päikese ja maaga. • Kirjeldab (näitab katsega) kuu tiirlemist ümber maa (tiirlemisel on kuu kogu aja pööratud ühe poolega maa poole).

<p>Kehade vastastik mõju</p> <ul style="list-style-type: none"> • keha mass, massi mõõtmine, mõõtühikute teisendamine; • raskus, raskusjõud; • hõõrdumine, hõõrdejõud; • kehade elastsus ja plastsus; deformeerimine, elastsusjõud; • vastastikmõju esinemine looduses: päikesesüsteem, gravitatsioon. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viib läbi mõõtmisi, teisendab mõõtühikuid (õpitu piires). • Mõõdab keha massi, teisendab mõõtühikuid: kg→g ja vastupidi. • Toob näiteid kehade hõõrdumise kohta ja põhjendab, miks liikuvad kehad jäävad seisma. • Toob näiteid elastsetest ja plastsetest kehadest. • Mõõdab jõudu. • Kirjeldab joonise põhjal päikesesüsteemi ehitust.
<p>Mehhaaniline töö ja energia</p> <ul style="list-style-type: none"> • töö; • võimsus; • energia, energia muunduvus ja jäävus, energia levimine lainena; • lihtmehhanism, lihtmehhanismide kasutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kehade vastastikust mõju ja jõudude rakendumist ning toob nende kohta näiteid igapäevaelust. • Kirjeldab õpetaja toel kahe keha vastastikmõju. • Kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus. • Toob näiteid mehaanilise töö tegemisest. • Toob näiteid olmes kasutatavatest lihtmehhanismidest.
<p>Valgus ja selle sirgjooneline levimine</p> <ul style="list-style-type: none"> • valgusallikas; • Päike, tähed kui valgusallikad; galaktikad; • astronoomia; maailmaruumi uurimise võimalused; • valgus kui liitvalgus; spekter; • valguse värvustega seotud nähtused looduses ja tehnikas, valguse sirgjooneline levimine, valguse kiirus, vari, varjutused. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab eriliigilisi valgusallikaid ja selgitab nende olulisi tunnuseid. • Valib eluruumi sobiva valgusallika ja põhjendab oma valikut. • Teab, et päike on täht. • Loetleb spektri värvusi.
<p>Organismide rühmad</p> <ul style="list-style-type: none"> • taimed; • õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimede ning vetikate välisehituse põhijooned; • taimede osa looduses ja inimtegevuses; • taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed; • õistaimede organid ja nende ülesanded; 	<ul style="list-style-type: none"> • Rühmitab elusorganisme erinevatel alustel, toob näiteid erinevate organismide omavahelistest seostest looduses. • Võrdleb abivahendite toel eri taimerühmadele iseloomulikku välisehitust. • Selgitab õpetaja abiga taimede osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid.

<ul style="list-style-type: none"> • fotosüntees; • õistaimede paljunemine ja levimisviisid; • seened; seente mitmekesisus (kübar-, hallitus- ja pärmseened); nende välisehituse põhijooned; • toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos; • inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine; • seente osa looduses ja inimtegevuses; • samblikud, samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm, samblike osa looduses ning inimtegevuses. • loomad, loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks; • selgroogsete loomade rühmad; • selgrootud loomad; • usside, limuste, lüljalgsete peamised välistunnused (sh võrdlus selgroogsetega), levik ning tähtsus looduses ja inimese elus; • selgrootute loomade hingamine; • selgrootute loomade erinevad toiduhankimise viisid ja organid; • usside, limuste ning lüljalgsete liit- ja lahksugulisus; • paljunemise ja arengu eripära otsese, täismoondelise ning vaegmoondelise arenguga loomadel; • inimese parasiidid; • peremeesorganismi ja vaheperemehe vaheldumine usside arengus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab õpetaja abiga seente ja samblike osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid. • Selgitab õpetaja abiga selgrootute loomade osa looduses ja inimeste elus ning toob selle kohta näiteid. • Väärtustab taimi, seeni, samblikke ja selgrootuid loomi eluslooduse oluliste osadena.
<p>Maa gloobusel ja kaartidel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maa kujutamine gloobusel ja kaardil: poolkerad, ekvaator, poolused kaardivõrk; • kaartide mitmekesisus (sh interaktiivsed kaardid); • mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil; 	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab teavet kaartidelt ja atlasedest. • Näitab kaardil ja nimetab õpitud objekte ja piirkondi, kannab need kontuurkaardile. • Mõõdab vahemaid looduses sammude ja/või mõõtmisvahendite abil.

<ul style="list-style-type: none"> • maailmameri ja selle osad; • mandrid; suuremad riigid; • ajavööndid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mõõdab vahemaid kaardil mõõtkava abil. • Määrab ajavööndite kaardi abil kellaaja erinevuse maakera eri kohtades.
<p>Maakera loodusvööndid</p> <ul style="list-style-type: none"> • jäävöönd; • tundra; • parasvöötme okas- ja lehtmets, parasvöötme rohtla; • vahemereline põõsastik ja mets; • kõrb, savann, ekvatoriaalne vihmamets; • kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes; • (loodusvööndid ja nende paiknemine (iseloomustamine kaardi abil); • looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed; • inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab teavet kaartidelt ja atlastest; näitab kaardil ja nimetab ning kannab õpitud objektid/piirkonnad kontuurkaardile. • Iseloomustab kaardi abil loodusvööndite paiknemist, nimetab piirkonnale iseloomulikke taimi ja loomi, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele.
<p>Maavarad</p> <ul style="list-style-type: none"> • kivimid ja nende teke; • maavarad Eestis ja Euroopas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab teavet kaartidelt ja atlastest; näitab kaardil ja nimetab ning kannab õpitud objektid/piirkonnad kontuurkaardile. • Tunneb looduses ja pildil ära ning iseloomustab liiva, kruusa, savi, graniidi, liivakivi, lubjakivi, põlevkivi ja kivisöe. • Toob näiteid õpitud maavarade kasutamise kohta
<p>Tuntumad metallid</p> <ul style="list-style-type: none"> • metallimaakidest metallide sulatamine; • metallid igapäevaelus, metallide iseloomulikud omadused; • metallide sulamid igapäevaelus; • metallid ja mittemetallid; • metallide korrosioon (raua näitel). 	<ul style="list-style-type: none"> • Toob näiteid metallide ja nende sulamite kasutamise kohta igapäevaelus.
<p>Õppekäigud</p> <ul style="list-style-type: none"> • Loodusprogrammides osalemine (muuseumid, RMK, KIK-projektid) 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab seostada õpitut praktilise eluga.

<ul style="list-style-type: none"> • Loodusvaatlused – aastaegade vaheldumine, lindude jälgimine linnumajas ja kooli ümbruses • Tehiskeskonna mõju jälgimine loodusele kooli ümbruses • Veekogud • Erinevad loodusobjektid Lääne-Virumaal 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab märgata ümbritsevat loodust, aastaegade vaheldumisega seotud muutusi, neid kirjeldada. • Oskab nimetada levinumaid linnuliike, tunneb paiga- ja rändlinde. • Teab, kuidas looduses toimib veeringe, mõistab puhta vee olulisust keskkonnahoius. • Oskab nimetada erinevaid veekogusid ja selgitada nende tekkelugu. • Märkab ja teab tehiskeskonna mõju elusloodusele. • Tunneb ja oskab nimetada Eesti olulisemaid loodus- ja maavarasid, teab nende kasutusvõimalusi.
---	--

9. KLASS

Rõhuasetused/eesmärgid 9. klassis

- Iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (plaani toel) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele.
- Eristab ja nimetab joonisele/mudelile toetudes inimkeha elundeid-elundkondi ning kirjeldab nende funktsioone.
- Teab ja väärtustab tervisliku eluviisi põhimõtteid.
- Demonstreerib õpitu olulisuses peamisi esmaabivõtteid.
- Kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus.
- Kirjeldab olmes kasutatavate lihtsa tööpõhimõttega seadmete toimimist, käsitseb ohutult olmes kasutatavaid mõõteriistu.
- Toob näiteid õpitud ainete/materjalide kasutusvõimaluste kohta igapäevaelus; mõistab tuntumate olmekemikaalide ohtlikkust ning järgib neid kasutades ohutusnõudeid.
- Toob näiteid elektritarvitite kasutamise kohta igapäevaelus, selgitab kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;
- Mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust; kirjeldab keskkonna säästmise võimalusi.
- Põhjendab loodusvarade säästliku kasutamise vajalikkust.

Õppesisu ja -tegevused	Õpitulemused
<p>Inimese organism</p> <ul style="list-style-type: none"> • rakud, koed, elundid; • rakud: üherakulised ja hulkraksed elusolendid; • inimese rakud, koed ja elundid; • elundkondade põhiülesanded; • naha ehitus ja ülesanded; hügieeninõuded naha hooldamisel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab naha ülesandeid. • Teab ja väärtustab naha tervishoiuga seotud tervislikku eluviisi.
<p>Luud ja lihased</p> <ul style="list-style-type: none"> • luustiku osad, luustiku ja lihaste talitluse põhiülesanded; • treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale; • esmaabi luumurdude, lihasevenituste ja rebendite korral. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab joonisel/mudelil inimese skeleti peamisi luid ja lihaseid. • Selgitab luude ja lihaste ülesandeid. • Peab tähtsaks enda tervislikku treenimist. • Selgitab ja/või demonstreerib esmaabivõtteid luumurdude, lihasevenituste ja rebendite korral.
<p>Rakud, koed, elundid</p> <ul style="list-style-type: none"> • rakud: üherakulised ja hulkraksed elusolendid; • inimese rakud, koed ja elundid; • elundkondade põhiülesanded; • naha ehitus ja ülesanded, hügieeninõuded naha hooldamisel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab raku olemust ja elundite moodustumist rakkudest. • Selgitab naha ülesandeid. • Teab ja väärtustab naha tervishoiuga seotud tervislikku eluviisi.
<p>Vereringe</p> <ul style="list-style-type: none"> • südame ehitus ja talitus; • veri, vere liikumine organismis, vere osa organismi immuunsüsteemis; • immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus; • immuunsüsteemi ja vaktsineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel; • immuunsüsteemi häired, allergia, aids; • treeningu mõju vereringeelundkonnale; 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab jooniste ja skeemide alusel vereringeelundkonna talitlust. • Teab ja väärtustab HIV-iga nakatumist vältivaid tervislikke eluviise. • Teab ja väärtustab südant, vereringeelundkonda ja immuunsüsteemi tugevdavat ning säästvat eluviisi. • Selgitab ja/või demonstreerib esmaabivõtteid verejooksude korral.

<ul style="list-style-type: none"> • inimese sagedasemad südame- ja veresoonkonnahaigused, nende tekkepõhjused; • esmaabi. 	
<p>Seedimine ja eritamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • inimese seede-elundkonna ehitus ja talitus; • organismi energiavajadust mõjutavad tegurid; • tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed; • neerude üldine tööpõhimõte; • kopsude, naha ja soolestiku eritamisesanne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab seedeelundkonna ehituse jooniste/skeemide alusel toidu seedimist ja toitainete imendumist. • Selgitab neerude, kopsude, naha ja soolestiku osa jääkainete eritamisel. • Teab tervisliku toitumise põhimõtteid.
<p>Hingamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • inimese hingamiselundkonna ehitus ja talitus; • treeningu mõju hingamiselundkonnale; • hingamiselundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine; • esmaabi: kunstlik hingamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab hingamiselundkonna jooniste/skeemide alusel hingamise olemust. • Teab hingamiselundite levinumate haiguste tekkepõhjusti ja haiguste vältimise võimalusi. • Demonstreerib kunstliku hingamise võtteid. • Suhtub vastutustundlikult oma hingamiselundkonna tervisesse.
<p>Paljunemine ja areng</p> <ul style="list-style-type: none"> • mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus; • muna- ja seemnerakkude küpsemine; • suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused; • munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulgu ja sünnitus; • pere planeerimine, abordiga kaasnevad riskid; • inimorganismi talituslikud muutused sünnist surmani. 	<ul style="list-style-type: none"> • Võrdleb jooniste alusel naise ja mehe suguelundkonna ehitust ning talitlust. • Selgitab sagedasemate suguhaiguste levimise viise ja neisse haigestumise vältimise võimalusi. • Väärtustab ennast ja teisi säästvat seksuaalelu. • Teab erinevate rasestumisvastasteid meetodeid ja hindab nende sobivust raseduse vältimiseks.
<p>Talitluste regulatsioon.</p> <ul style="list-style-type: none"> • närvisüsteemi ehitus ning ülesanded, tervishoid; • refleksikaare ehitus ja talitus (arvutimudeli abil); • peamiste sisenõrenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded; • elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel; 	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab närvisüsteemi põhiülesandeid. • Suhtub kriitiliselt närvisüsteemi kahjustavate ainete tarbimisse. • Selgitab jooniste/mudelite toel erinevate meeltega seotud organite ehitust ning talitlust.

<ul style="list-style-type: none"> • närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis. 	
<p>Infovahetus väliskeskonnaga</p> <ul style="list-style-type: none"> • silma ehitus ja talitus; • nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine; • kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeelega; • kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine; • haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab ja väärtustab meeleelundeid säästva eluviisi põhimõtteid.
<p>Valguse peegeldumine ja murdumine</p> <ul style="list-style-type: none"> • valguse peegeldumise nähtus; peegeldumine peegel- ja mattpinnalt; • esemete nägemine; • kuu faaside teke; • tasapeeglite, kumer- ja nõguspeeglite kasutamine; • valguse murdumise nähtus; • prisma, kumer ja nõgus lääts; nende kasutamine optilistes seadmetes (luup, binokkel, fotoaparaat, mikroskoop jms); • kaug- ja lühinägelikkus, prillid; • kehade värvus; • valguse neeldumine, valgusfilter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus. • Kirjeldab katse toel valguse peegeldumist peegelpinnalt ja mattpinnalt. • Põhjendab katse toel kuu faase. • Kirjeldab katse toel valguse murdumist prisma või läätses. • Nimetab erineva kujuga peeglite kasutusvaldkondi. • Nimetab läätsede kasutusvaldkondi. • Teeb õpetaja toel katseliselt kindlaks, kas antud prillid on pluss (läätsedega) klaasidega või miinus (läätsedega) klaasidega. • Teeb õpetaja toel katseliselt kindlaks, milliseid värvilisi valgusi antud valgusfilter läbi laseb.
<p>Võnkumine ja laine</p> <ul style="list-style-type: none"> • võnkumine; võnkumise amplituud, periood, sagedus; • võnkumise levimine – laine; • heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos; • heli valjus; • elusorganismide hääleaparaat; • abiteenused (hambaravi, logopeed); • müra ja mürakaitse; 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus. • Toob võnkuvate kehade kohta näiteid. • Võrdleb õpetaja toel kehade võnkumisi, kasutades amplituudi, perioodi ning sageduse mõisteid. • Toob heliallikate näiteid. • Teab, et väga valju muusika kuulamine kahjustab kuulmist.

<ul style="list-style-type: none"> • võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas. 	
<p>Rõhumisjõud</p> <ul style="list-style-type: none"> • rõhk, õhurõhk; manomeeter, baromeeter; • üleslükkejõud; • kehade ujumine; • rõhu avaldumine looduses ja arvestamine tehnikas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus. • Kirjeldab rõhu muutmise võimalusi. • Toob näiteid ujuvate kehade kohta.
<p>Keemia igapäevaelus</p> <ul style="list-style-type: none"> • toiduainete koostis; • eluks vajalikud süsinikuühendid (sahhariidid, rasvad, valgud), nende roll organismis; • kütused; • tarbekeemia saadused, plastid ja kiudained; • olmekemikaalide kasutamise ohutusnõuded; • keemia ja elukeskkond. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust. • Mõistab toitainete olulisust keha tervisele. • Toob näiteid õpitud ainete/materjalide kasutusvõimaluste kohta igapäevaelus; mõistab tuntumate olmekemikaalide ohtlikkust ning järgib neid kasutades ohutusnõudeid.
<p>Maailm</p> <ul style="list-style-type: none"> • mandrid, maailmajaod; • suuremad riigid, pealinnad maailma poliitilisel kaardil: asukoht, geograafilised koordinaadid; • erinevad rassid ja rahvad. 	<ul style="list-style-type: none"> • Iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele.
<p>Rahvastik, asustus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti ja Euroopa rahvaarv ja selle muutumine; • rahvastiku soolis-vanuseline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid; • ränded ja nende põhjused; • rahvuslik koosseis; • rahvastiku paiknemine; • linnastumise põhjused, linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele.
<p>Majandus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Euroopa ja Eesti majandusressursid, tööstusharud; 	<ul style="list-style-type: none"> • Iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste

<ul style="list-style-type: none"> • Eesti energiamajandus, põlevkivi kasutamine (elektri tootmine ja transportimine kasutajateni) ja keskkonnaprobleemid; • Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. • energiaallikad (sh alternatiivenergia), nende kasutamise eelised ja puudused. 	<p>ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toob näiteid elektritarvitite kasutamise kohta igapäevaelus, selgitab kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid. • Mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust; kirjeldab keskkonna säästmise võimalusi.
<p>Õppekäigud</p> <ul style="list-style-type: none"> • Loodusprogrammides osalemine (muuseumid, RMK, KIK-projektid) • Kooli ümbruse keskkonna eripärade ja pinnavormidega tutvumine • Loodusvaatlused – aastaegade vaheldumine, lindude jälgimine linnumajas ja kooli ümbruses • Tehiskeskkonna mõju jälgimine loodusele kooli ümbruses. • Veekogud 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab seostada õpitud praktilise eluga. • Oskab kirjeldada Eesti loodust tervikuna, välja tuua Eesti looduse omapära ja võimalused, võrreldes maailma loodusega. • Oskab märgata ümbritsevat loodust, aastaegade vaheldumisega seotud muutusi, neid kirjeldada. • Oskab nimetada levinumaid linnuliike, tunneb paiga- ja rändlinde. • Teab, kuidas looduses toimib veeringe, mõistab puhta vee olulisust keskkonnahoius. • Oskab nimetada erinevaid veekogusid ja selgitada nende tekkelugu. • Märkab ja teab tehiskeskkonna mõju elusloodusele.